

Hävning av entreprenadavtal

– Väsentlighetsrekvisitet

Bertil Bengtsson har uttryckt att det sedan 1905 års köplag inte råder tvivel om att det existerar en allmän rättsgrundats enligt vilken ett avtal får hävas endast om kontraktsbrottet är väsentligt. Väsentlighetskravet kom i 1905 års köplag till uttryck särskilt i 21 §, men också i 28, 42, och 43 §§. Allmänt kan sägas att kontraktsbrottets väsentlighet skulle bedömas ur borgenärens perspektiv. Endast då gäldenären inte bort inse väsentligheten av riktig uppfyllelse skulle gäldenären undgå hävning. På detta sätt ansågs lagen uppställa ett synbarhetsrekvisit.

Äldre köplagens hävningsregler ansågs enligt Bengtsson tillämpliga vid såväl andra kontraktsbrott än de i lagen behandlade, som kontraktsbrott i helt andra avtalstyper. Reglerna kom att tillämpas även vid hävning för framtiden, och en liten distinktion tycks enligt Bengtsson ha gjorts mellan avtal om engångsprestationer och avtal om andra mer varaktiga förhållanden.

Kravet på väsentlighet har kommit till uttryck i flertalet lagar och torde även omfatta tjänsteområdet i stort.

KRAVET PÅ VÄSENTLIGHET

Enligt Rodhe är kravet på väsentlighet den viktigaste inskränkningen i hävningsrätten. Väsentlighetskravet har i åtskilliga fall upprätthållits i praxis utan direkt stöd i lag. Väsentlighetskravet innebär enligt Rodhe att borgenären genom kontraktsbrottet ska ha åsamkats skada eller olägenhet, men att denna inte behöver kunna värderas ekonomiskt. Enligt Rodhe bör väsent-

lighetsbedömningen som huvudregel utgå från borgenärens individuella förhållanden. I brist på utredning om dessa förhållanden får man istället falla tillbaka på en allmän uppfattning om "handel ochandel". Rodhe menar att man kan göra undantag i att bedömningen ska utgå från borgenärens synvinkel då fråga är om ett varaktigt avtal mellan parter i nära kontakt med varandra. Således skulle det finnas större möjlighet att beakta gäldenärens förhållanden vid väsentlighetsbedömningen när det exempelvis är fråga om ett tjänsteavtal.

PARTENS PERSPEKTIV

Hellner, Hager och Persson framhåller att väsentlighetsbedömningen enligt nyare lagstiftning ska ske med utgångspunkt i den förfördelade partens perspektiv. Det vanligaste är en abstrakt bedömning, som utgår från förfördelade parter i allmänhet. Lagtexten ger dock utrymme för mer konkreta bedömningar i det enskilda fallet. Effekten av en sådan bedömning kan dock mildras genom krav på insikt hos motparten.

Ramberg och Ramberg uppräknar sådana omständigheter som kan vara relevanta för väsentlighetsbedömningen utanför de lagreglerade områdena. Om den drabbade parten kan tillgodose sina intressen inom ramen för andra påföljder talar detta för att avtalsbrottet inte är väsentligt. Om avtalsbrottet rör en central förpliktelse talar detta istället för att avtalsbrottet är väsentligt. Vidare anger de att det kan ha betydelse om den drabbade sedan tidigare fram-

hållit vikten av den rätta uppfyllelsen i visst hänseende. Den avtalsbrytande partens uppsåt, liksom culpa, kan påverka väsentlighetsbedömningen. Upprepade kontraktsbrott talar också för väsentlighet. Kontraktsbrott som undergräver den drabbade partens förtroende för motparten är enligt Ramberg och Ramberg ofta att anse som väsentliga. Hänsyn måste också tas till om den avtalsbrytande parten skulle drabbas orimligt hårt av en hävning. Om å andra sidan den drabbade parten har stort intresse av att kunna frigöra sig talar detta för att väsentlighet föreligger. Härvid är det enligt Ramberg och Ramberg av relevans i vilken mån detta varit synbart för den avtalsbrytande parten.

FLERA LAGRUM

Flera lagrum reglerar specifikt väsentlighetskravet för olika typer av avtalsförhållanden.

Vid total hävning av entreprenad enligt 29 § Konsumenttjänstlagen (1985:716) (cit. KtJL) krävs enligt motiven att entreprenören insett eller bort inse att beställarens syfte med avtalet blivit väsentligen förfelat genom dröjsmålet. Bedömningen ska utgå från det enskilda fallet. Detta innebär att beställarens mycket speciella intressen, vilka inte varit synbara för entreprenören, inte ska beaktas vid väsentlighetsbedömningen. Anledningen till dessa ingående krav är naturligtvis den mycket långtgående följd en återgång av redan utförd prestation innebär. ■

**KRISTOFFER HEDIN
HEDINS JURISTBYRÅ**